

ԱՌԱՔԵԼ ՊԵՏԱԳԻՐԻ ԳԼԽԱՐԱՐԱՆԻ ԿԱՌԱՌՑ-
ՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՍՏԱՑՈՒՄԸ ԳՈՒՄԱՐԻ
ՀԱՇՅԻՐԸ.

Արարատի միջոցաւ պարբերաբար իւր
ժամանակին ներկայացրել ենք մանրամասն
հաշիւ պատմագրի դամբարանի կառուցման
համար ստացած գումարի մասին: Ըստ վեր-
ջին հաշուի (Արարատ 1897 թ. մայիսի տետր)
ունէինք 219 ռուբլի. որից յետոյ այդ նպա-
տակով ոչ մէկից ունին չունինք ստացած: Սոյն
գումարը մեզ մօտ առանց տոկոսի չպահելու
համար 1897 թուի մայիսի 17-ին յանձնեցինք
Վաղարշապատի փոստ—հեռագրատան խնա-
յողական արկղին № 63 տետրակով. ապա
կամենալով հոգալ դամբարանի կառուցման
մասին, յետ ստացանք խնայողական արկղից
այդ գումարն 1898 թուի Հոկտեմբերի 15-ին,
որ մինչև այդ ժամանակ տոկոսիքով դարձել
էր 229 ռուբլի 61 կոպ.: Բայց տեսնելով որ
մի համեստ դամբարանի կառուցման համար
քիչ է այդ գումարը, կրկին յանձնեցինք Երևա-
նի պետական արկղին № 2300 տետրակով
ի պահպանութիւն և ի շահեցողութիւն:

Բարգէն վարդ. Աղաւելեանց

Տ Ա Ճ Կ Ա Հ Ա Յ Բ .

Գատական նախարարութենէն Ս Պատրիարք
Հօր հաղորդուեցաւ Վայսերական Իրատէ մը, որով
Զատիկի տօնին առթիւ 500 ռսկի կշնորհուի Ազգ.
Պատրիարքարանին: Ս. Պատրիարք Հայրն շնոր-
հակալութեան ուղերձ մը մատոյց:

— Պատրիարքական Երջարեբականով մը պա-
տուիրուեցաւ եկեղեցիներու քարոզիչներուն և
Թաղ. Խորհուրդներուն՝ պնակ մը հաստատել եկե-
ղեցիներուն մէջ, հասոյթը Ս. Պատրիարքին տրա-
մագրութեան ներքե գրուելու համար, որ զայն
պիտի գործածէ զաւատային եկեղեցիներուն նորո-
գութիւններուն համար պէտք եղած անհրաժեշտ
ծախքերուն, Պնակներուն հասոյթը պէտք է ամսե
ամիս յանձնուի Պատրիարքարանին, նաև նոյն նպա-
տակու շնորհակալութեամբ ընդունուած մասնա-
ւոր նուէրները:

— Պատրիարքարանի Որոնց և կարօտելոց
խնամակալութեան անտուէն տարեկան 150 ռսկի

յատկացուած է Կիրինի նորահաստատ Որբանոցին,
և տեղային միջոցներով ու հանգանակութեամբ ալ
պիտի հայթայթուի մնացեալ 50 ռսկին:

— 14 մայիս Խառն Ժողովը գումարեցաւ
Վալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ, նախագահութեամբ
Ս. Պատրիարք Հօր և առենայեպետութեամբ Գաւ-
րիէլ էֆ. Նորատուեկեանի:

Ժողովը նկատելով որ Մշոյ առաջնորդու-
թեան և վանօրէից, ինչպէս նաև Կինճի վիճակին
բովանդակ գործոց հոգը ծանրացած է Տ. Վարդան
վրդ.-ի վրայ և կարելի չէ անոր՝ հասնիլ վարելու
այս ընդհանուր գործերը, Սամսոնի Առաջն. Տեղա-
պահ Բարգէն Ծ. վրդ.-ն Առաջն. Տեղապահ կար-
գեց Մշոյ. իսկ Կինճի առաջն. փոխանորդութիւնը
վերապահեց Վարդան վրդ.-ի, այն կարգադրու-
թեամբ սակայն որ Վարդան վրդ.-ի փորձառու-
թեամբ ունենայ դարձեալ իր աջակցութեան բա-
ժինը Մշոյ առաջնորդական ու վանական գործոց
մէջ:

— Սամսոնի վիճակին առաջն. տեղապահ կար-
գեցաւ Խոսեֆի քարոզիչ Տ. Գնէլ Ծ. վրդ. Գա-
լէմքեարեան:

— Երզնկայի Առաջնորդի ընտրութիւն կա-
տարուած և առաջն. Տեղապահ Տ. Գանիէլ վրդ.
Առաջնորդ ընտրուած լինելով, Ժողովն ստուգեց
ընտրութեան օրինաւորութիւնն ու հաստատեց:

— Պատրիարքարան հասած հեռագիր մը կծա-
նուցանէ թէ Մշոյ առաջնորդական փոխանորդ Տ.
Վարդան վրդ. արկածի մը ենթակայ եղեր է ան-
ցեալ շաբթուին և վերաւորուեր է:

— Վանէն Պատրիարքարան հասած հեռագիր
մը կծանուցանէ թէ Կաթողիկ որբանոցին մէջ պա-
տըսպարուող Հայ որբերէն 7-ն ևս Ազգ. Որբանո-
ցին մէջ տեղաւորուեր են:

— Նոյնպէս ուրիշ հեռագրէ մը կը տեղեկա-
ցուի թէ Գուրու Պաշի ազգայինք (Վան) ամբող-
ջովին վերադարձեր են ի ծոց Մայրենի Եկեղեցւոյ,
և յոյս կ'յայտնուի թէ կրօնափոխութեան հոսան-
քին առաջքն առնուած է:

— Ատանայի մէջ առաջն. Տեղապահի պաշ-
տօնն ստանձնեւ Սահակ վրդ. Զօլագեան:

— Վանայ մէջ դաւանափոխ եղած ազգային-
ներուն ամենամեծ մասն արգէն դարձած ըլլալով
ի ծոց Մայրենի Եկեղեցւոյ, առ այժմ՝ յետաձգուեր
է հայ կաթողիկէներու յատուկ եկեղեցիի մը շինու-
թիւնն, և պաշտամունք պիտի շարունակուին ար-
դի առժամանակեայ շէնքին մէջ:

— Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը 15 մայիս
իրիկուն Գուրուէշմէ գնաց, Յաջորդ օրը
կիւրակէ առաւօտ ն. Սրբազնութիւնը հանդի-
սաւոր Պատարագ մատոյց և քարոզ խօսեցաւ,
ընարան առնելով Սողոմոն իմաստունին խօս-
քերը «Զերախտիս երախտաւորաց շմոռանալ»:

Համառօտիւ օրուան տօնը բացատրելէ ետքը, Վաղ-
դուանցի Զաքարիա պատրիարքին մահուան հարիւր-
ամեակին առթիւ որ լրացած էր ներկայ տարւոյ
մարտ 11-ին, անոր համառօտ մէկ կենսագրութիւ-
նը ըրաւ: Զաքարիա Պատրիարք կանուխէն եկեղե-
ցական ասպարէզին մէջ մտած չէր, ըսաւ. իր ծը-
նողքը կուգէին զինքը ամուսնացնել, բայց ինք
թողլով ընտանեկան յարկը, Նշմիածին գնաց ուր
քիչ վերջը արեղայ ձեռնադրուեցաւ: 36 տարեկան
հասակին մէջ, Զաքարիա Պատրիարք արգէն փոր-
ձառու՝ աշխարհական ամէն կարգի գործերու մէջ,
3—4 տարի վերջը եպիսկոպոս կը ձեռնադրուի Յա-
կորոս կաթողիկոսէ, յետոյ կը զրկուի Թաքատ
ուր իր պաշտօնը կատարելէ վերջը կը հրաւիրուի
Էջմիածին: ուր երկրորդ անգամ Վ. Պոլսոյ նուիրակ
կը կարգուի. այստեղ կը սկսի իր գործունէութիւ-
նը. Զաքարիա Պատրիարք զգալով որ ազգի մը յա-
ռաջագիծութիւնը միմիայն ուսմունքով և կրթու-
թեամբ կը լրացայ, իր շուրջը կը ժողովէ տեղացի և
գաւառացի երիտասարդներ, որոնք կուգին ուսում
ստանալ. իր կարողութեան չափով՝ ինչ որ ստա-
ցեր էր Մայր Աթոռէն՝ զայն կը սորվեցնէ անոնց,
այն միջոցին ուր եպիսկոպոս և նուիրակ էր Վ.
Պոլսոյ, կը լլայ նաև դաստիարակ ու վարժապետ,
և ազգը տեսնելով Եկեղեցւոյ մասին անոր ունե-
ցած նախանձախնդրութիւնը, և կրթասէր ու գոր-
ծունեայ ոգին, Պատրիարքական աթոռը կը բար-
ձրացնէ զինքը 1773 նոյ. 28-ին, Զաքարիա Պատ-
րիարք կը փութայ վանքերը զրկել իր բազմաթիւ
աշակերտները, որոնց մեծ մասը արգէն եկեղեցա-
կան, իր սկսած ուսման և դաստիարակութեան
դորձը տարածելուն համար գաւառներուն մէջ. այս-
պէս ահա մէկ կողմէն իր եկեղեցական աշակերտ-
ները և միւս կողմէ իր աշխարհական աշակերտնե-
րը, ուսում ու դաստիարակութիւն կը տարածեն
ամէն կողմ: Իր Պատրիարքութեան օրով էր որ
շինուած են Թոկատի, Էնկիւրիի, Սրվազի և ուրիշ
տեղերու եկեղեցիները, Այսպէս ահա Զաքարիա
Պատրիարք եղաւ կրթութեան կարևոր սատարող
մը: 1781 մայիս 29-ին հրաժարելով Պատրիարքա-
կան աթոռէն կը քաջուի Պրուսա ուր 9 ամիս մնա-
լէ ետքը վերստին կը հրաւիրուի Պատրիարքական
աթոռը, ուր կը մնայ մինչև իր մահը. օծումը կը
կատարուի Մայր եկեղեցւոյ մէջ և թաղումը Գու-
րուչէմէի եկեղեցին:

Ս. Պատրիարք հայրը յիշեց նաև թէ Զաքա-
րիա Պատրիարք եղած է Արմաշու վանքին վերա-
նորոգիչը, վասն զի տասը տարիներ խեղճ փձակի
մէջ մնալով էր այդ վանքը և Զաքարիա Պատրի-
արք հոն զրկեց իր աշակերտներէն Բարթոլիմէոս
եպիսկոպոսը, որուն քանքօղը Արմաշու վանքը քիչ
շատ բարեկարգուիլ սկսաւ:

Ժամերգութեանց աւարտումէն ետքը, հոգե-

հանգստեան հանգիստը պաշտօն կատարուեցաւ
Զաքարիա Պատրիարքի զերեցմանին վրայ, ի ներ-
կայութեան Աշգեան Տ. Խորէն արքեպիսկոպոսի,
Կրօնական Ժողովոյ երկու ատենապետներուն՝ Տ.
Գրիգոր Յովհաննէսեան և Տ. Վահագն՝ Մանկունի
Սրբազաններու, ինչպէս նաև Կրօնադեմոյ և Կ.
Պոլսոյ պատրիարքական փոխանորդ Սրբազաններուն
որոնք Պատարագին ալ ներկայ էին:

— Վանայ այցելու հովիւ Տ. Ներսէս եպիս-
կոպոս Աշտնեան, որուն Վան հասած ըլլալը
հեռագրած էր արգէն Տ. Ստեփան վարդապետ՝ մա-
յիս 22-ին առաւօտ հեռագիր մը ուղղած է Ս.
Պատրիարք Հօր՝ ստիպողաբար խնդրելով որ 300
ոսկիի գումար մը զրկուի Վան, ի նպաստ կարօ-
տեալներու:

— Արարկիր Գաւառական Ժողովը մայիս 2-ին
ի նիստ գումարուելով, առաջնորդական ընտրութեան
ձեռնարկեր և վիճակին առաջնորդ ընտրեց է Տ.
Մուշեղ Ծ. վարդապետը՝ 27 ժողովականներու
26-ին քուէով, այսինքն գրէթէ միաձայնութեամբ:
Տ. Մուշեղ վարդապետ նամակ մը ուղղելով Ս.
Պատրիարք Հօր և Ազգ. Վարչութեան խնդրած է
որ իր անձին վրայ կատարուած ընտրութիւնը չեղ-
եալ նկատուի և ինքը դեռ շարունակէ ժամանակ
մը առաջն. տեղապահի պաշտօն միայն վարել:

Մեր ձեռքն է հասել Վ. Պոլսոյ Ամեն. Պատ-
րիարքի մի նոր ընդարձակ շրջաբերականը, ուր զօ-
րաւոր աստուածաբանական և պատմագիտական հի-
մունքներով կէտ առ կէտ հերքուում են «Մեր ս.
Հարց Գաւառութիւնը» անունով գրքոյկի պատճա-
ռաբանութիւնները, որի մի երկու կէտի դէմ գրել
էինք Արարատի մայիս հ. -ում:

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ.

ԻՆՉ ԱՆՁՐՊԵՏՈՎ Է ԲԱԺԱՆՈՒՄԸ

ԿԵՆԴՐԱՆԻՆ ՄԱՐԴՈՒՅՑ*

(Max Müller.)

Եստ անգամ փորձեր է եղել մեր խելքը
համեմատելու այն բանի հետ, ինչ որ կատար-
վում է կենդանիների մտքի մէջ, որոնց մասին

* Ինչ որ անցել է համարում մասնաւորապէս մը-
թիաներին եւ նուիրած, այժմ լուսնահոգեւոր թուր
դասիներին եւ ընծայվում. հոգեբանական հակում խնդրի